

3. Пахомова Н.В., Рихтер К.К. Экономика природопользования и экологический менеджмент: Учеб. пособие. — 2-е изд., испр. и доп. — СПб.: ОЦЭиМ, 2006. — 460 с.

4. Фененко А.С. Способы поддержки эффективности природопользования в курортном регионе / А.С. Фененко // Культура народов Причерноморья. — 2008. — № 129. — С. 103—107.

5. Шаранов О.Д., Дербенцев В.Д., Семьонов Д.С. Економічна кібернетика: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 231 с.

6. Антонов А.В. Системный анализ. Учебник для вузов. — М.: Высшая школа, 2004. — 456 с.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2010 р.

УДК 354. 658

О. М. Клименюк,

аспірант,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МЕНЕДЖМЕНТ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРАВООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Анотація. У статті наведено важливі теоретичні положення теорії менеджменту та рекомендації щодо можливості їх використання в системах державного управління правоохоронною діяльністю.

Ключові слова: державне управління, правоохоронна діяльність, менеджмент, орган управління, об'єкт управління.

Аннотация. В статье приведены важные теоретические положения теории менеджмента и рекомендации относительно их использования в системах государственного управления правоохранительной деятельностью.

Annotation. The article is devoted to the management theory and recommendations of it's usage in systems of state government and law enforcement.

Постановка проблеми. Теорія створення та управління функціонуванням систем державного регулювання правоохоронною діяльністю в Україні знаходиться на стадії становлення та розвитку. Для прискорення цих процесів важливо проаналізувати основні теоретичні положення систем управління економічними об'єктами та виробити рекомендації щодо можливості використання їх у системах державного регулювання правоохоронною діяльністю.

Поглиблення теоретичних розробок у цій галузі є важливим важелем покращення правоохоронної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень як у сфері менеджменту, так і кібернетики не тільки можуть, але й повинні використовуватись при побудові та розвитку системи державного управління, зокрема регулювання правоохоронної діяльності.

Не дивлячись на те, що як менеджмент, так і кібернетика, зокрема економічна кібернетика, відносяться до «молодих» наук, отримані теоретичні та практичні результати мають аналізуватись з точки зору адекватності особливостям системам державного управління.

Не можна назвати точну дату «народження» науки «менеджмент», але визнання менеджменту як окремої галузі знань пов'язують з діяльністю американського теоретика та практика управління Ф. Тейлора (1856–1917). На визнання управління наукою вплинуло видання Ф.Тейлором книги «Принципи наукового управління» (1911), де були викладені філософські погляди автора на менеджмент [1, с. 120].

В Європі перші кроки у визначенні сутності менеджменту належать французу Анрі Файолю (1841–1925). Основні поняття та принципи менеджменту були опубліковані А. Файолем в 1916 р. у роботі «Загальний та виробничий менеджмент» [2, с. 7–9].

Що стосується кібернетики як науки, то її зародження пов'язують з виданням в 1948 р. професором Массачусетського технологічного інституту (США) Норбертом Вінером книги «Кібернетика, чи управління та зв'язок в тварині та машині» [3].

Основні принципи менеджменту, викладені в працях Ф. Тейлора, полягають у наступному:

— використання наукових методів та стандартів трудових операцій;

— відбір працівників на основі наукових критеріїв;

— постійне підвищення кваліфікації робітників;

— психологічна сумісність, дружнє співробітництво адміністрації (менеджерів) та робітників.

Файоль, як і Тейлор, суттєво збагатив та просунув концепції та принципи менеджменту. Вкладом Файоля вважають розвиток адміністративної (функціональної) школи менеджменту. Вихідною точкою зору Файоля на менеджмент було те, що він вважав його обов'язковим у будь-якій сфері діяльності людини: у виробництві, бізнесі, політиці, релігії, сім'ї. Причина того, що менеджмент не викладали в школах та університетах полягала, вва-

жав Файоль, у відсутності теорії менеджменту [4]. Оскільки практика багатша теорії, то між ними виникають невідповідності, які спричиняють труднощі у подальших теоретичних узагальнюваннях.

Файоль розділив діяльність комерційної організації на шість основних складових (видів): технічні, комерційні, фінансові, пов'язані з безпекою, бухгалтерські та управлінські.

Управлінська функція, у свою чергу, як вважав Файоль, складається з елементів: планування, організації, керівництва, координації, контролю.

Повертаючись до теорії Н. Вінера, відмітимо, що основною тезою його «Кібернетики ...» було обґрунтування схожості процесів управління і зв'язку в машинах, живих організмах та суспільствах. Ці процеси — перш за все процеси передачі, зберігання та переробки інформації. З моменту зародження кібернетика займається вивченням, моделюванням та створенням систем будь — якої природи, що здатні сприймати, зберігати, переробляти інформацію та використовувати її для управління [3, 5].

Визначення поняття управління змінюється по мірі розвитку науки та результатів окремих дослідників. З точки зору обробки інформації будь-яка система управління, по визначенню академіка В.М. Глушкова [6], вирішує три задачі:

1. збір та передачу інформації про об'єкт;
2. переробку інформації;
3. видачу управлінських рішень об'єкту управління.

У сучасній теорії менеджменту значна увага приділяється опису функцій менеджменту. На відміну від наведених А. Файо-лем, збільшується перелік функцій: прогнозування, стратегічне планування, маркетинг, оперативне планування, формування технологічної та кадрової політики, стимулювання, координація та розпорядження, облік, аналіз, контроль [7, с. 63].

Автори вважають, що процес управління включає функції менеджменту. Загальні функції визначають вид управлінської діяльності незалежно від виду організації. Серед загальних функцій названі такі: прийняття рішень, визначення цілі, планування, організація, координування, регулювання, мотивація, керівництво та контроль діяльності, облік діяльності, аналіз діяльності [8, с. 25].

Суттєві відмінності у поглядах науковців на перелік та зміст функцій менеджменту роблять актуальним їх аналіз щодо можливості використання у системах державного регулювання правоохоронної діяльності.

Метою статті є рекомендації щодо використання теоретичних положень менеджменту для побудови та удосконалення системи державного регулювання правоохоронної діяльності.

Викладення основного матеріалу. Система державного управління правоохоронною діяльністю має суттєві особливості у порівнянні із іншими системами, зокрема системами управління економічними об'єктами. Ці відмінності торкаються цілей і призначення систем, місця та ролі в соціально-економічному розвитку держави, а також функціях, які на них покладені. Але важливі теоретичні положення, які вироблені та перевірені практикою при функціонуванні систем управління економічними об'єктами, можуть бути використані для удосконалення управління правоохоронною діяльністю. Зрозуміло, ці положення мають враховувати особливості системи, що розглядається.

Процес управління правоохоронною діяльністю, як і економічними об'єктами, має таку особливість, що вплив на об'єкт здійснюється з допомогою інформації.

Велика різноманітність керованих процесів у системі правоохоронної діяльності може бути поділена на два види процесів, а саме — процеси функціонування (поведінки) об'єкта та процеси розвитку об'єкта. Залежно від виду процесу змінюються завдання, які має вирішувати керуюча система. Якщо розглядається процес функціонування, то орган управління приймає рішення, спрямовані на досягнення цілей, які поставлені перед системою. А якщо розглядаються процеси розвитку, то орган управління має визначити, як треба змінити сам об'єкт управління.

Функціонування, так само, як і розвиток об'єкта, може здійснюватись незліченою кількістю способів. З цієї множини той спосіб буде раціональним, який забезпечить досягнення поставленої мети. Отже, задачею державного органа управління є обмеження різноманітності в поведінці об'єкта.

Відповідно до закону необхідної різноманітності (закон У.Р. Ешбі) обмеження різноманітності в поведінці керованого об'єкта досягається лише за рахунок збільшення різноманітності органа управління.

Правоохоронна система прямує до мінімізації правопорушень, що, відповідно до закону, досягається обмеження різноманітності в поведінці об'єкта. В свою чергу, цього досягти можна за рахунок збільшення різноманітності органа управління. Різноманітність у поведінці об'єкта проявляється у відхиленнях суб'єкта обов'язків від встановлених законів, норм, правил, що, зрозуміло, веде до порушення прав об'єктів права. Щоб запобігти цього, чи

принаймні, зменшити такі відхилення орган управління повинен мати можливості виробляти відповідні рішення, а також засоби — матеріальні, кадрові, фінансові для їх здійснення.

Ці можливості, які характеризують різноманітність органа управління, повинні бути достатніми для погашення відхилень, що виникають.

Системи управління, в тому числі і система державного управління правоохоронною діяльністю, складаються з двох підсистем — керуючої та керованої. Керуючу підсистему називають також органом чи об'єктом управління, а керовану — об'єктом управління (рис. 1).

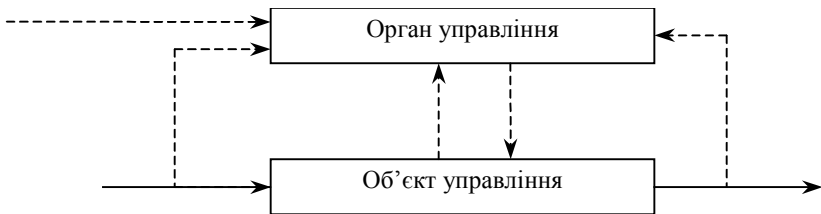

Рис. 1. Склад системи управління

Пунктирні лінії на рисунку відображають потоки інформації, безперервні — матеріальні потоки та правоохоронні послуги.

Властивістю об'єкта управління є те, що він має потенціал з надання правоохоронних функцій, але для реалізації цього потенціалу він потребує управлінських рішень, які приймає орган управління та передає об'єкту для виконання.

Аналіз різноманітних поглядів на функції управління в теорії менеджменту дає можливість рекомендувати таку послідовність управлінських дій у системі правоохоронної діяльності:

нульовий етап — визначення цілі системи правоохоронної діяльності та побудова «дерева цілей»;

перша фаза — планування, тобто розробка та прийняття законів, норм та правил щодо формалізації та охорони прав усіх суб'єктів права;

друга фаза — облік: отримання, обробка та узагальнення інформації про фактичний стан діяльності об'єкта щодо правоохоронної діяльності;

третья фаза — контроль: співставлення інформації про фактичні результати із встановленими законами, нормами та правилами та визначення відхилень;

четверта фаза — регулювання: вироблення та прийняття управлінських рішень, спрямованих на ліквідацію чи мінімізацію відхилень, що виявлені на стадії контролю.

Висновки. Використання обґрунтованого теорією менеджменту складу систем управління може бути основою удосконалення структури системи державного управління правоохоронною діяльністю. Для цього необхідно описати структури органа управління, що виробляє управлінські рішення, в тому числі закони та норми, та структури об'єкта управління, що призначений ці рішення реалізовувати.

Представлення процесу управління у вигляді взаємопов'язаних стадій дозволяє уточнити задачі системи державного управління правоохоронною діяльністю.

Література

1. *Кредисов А.И.* История учений менеджмента. — К.: ВИРА — Р. 2000. — 336 с.
2. *Крейнер Стюарт.* Ключевые идеи менеджмента: Пер. с англ. — М.: ИНФРА — М, 2002. — 347 с.
3. *Норберт Винер.* Кибернетика, или управление и связь в животном и машине. — 2 изд. — М.: Изд-во «Наука», 1983. — 344 с.
4. *Файоль А.* Общее и промышленные управления. — М., 1992.
5. *Эйбси У.Р.* Введение в кибернетику. — М.: ИЛ, 1959. — С. 7 — 8.
6. *Глушков В.М.* Введение в АСУ: Изд. 2-е, испр. и дополн. — К.: Техніка, 1974. — 320 с.
7. Менеджмент: Учебн. / Рук. авт. коллект.: В.Г. Ильюшенко, В.В. Рыбак. — Донецк: ООО «Андромеда — 4», 1998. — 339 с.
8. *Робинс С., Коултер М.* Менеджмент: 6-е изд.: Пер. с англ. — М.: Изд. Дом «Вильямс», 2002. — 880 с.
9. *Шегда А.В.* Основы менеджмента: Учебн. пос. — К.: Тов-то «Знання», КОО, 1998. — 512 с.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2010 р.